

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

I en den 11 maj 1934 dagtecknad proposition nr 272, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juni 1934 till och med den 28 februari 1935 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Tiden för den riksbanken medgivna befrielsen från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld har enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut utsträckts till och med den 31 maj 1934. I skrivelse den 26 april 1934 hava fullmäktige i riksbanken gjort framställning om ytterligare förlängning av tiden för ifrågavarande befrielse. I sin framställning hava fullmäktige även yttrat sig rörande frågan om riktlinjerna för den svenska penningpolitiken.

I berörda skrivelse hava *fullmäktige i riksbanken* anfört följande:

I skrivelse den 22 maj 1933 angående befrielse från skyldigheten att inlösa riksbankens sedlar med guld anförde fullmäktige, bland annat, att möjligheterna att i ett litet land som Sverige, vilket därtill vore i hög grad beroende av sin utrikeshandel, genom penningpolitiken åstadkomma en självständig och vederbörligen reglerad prisstegring enligt fullmäktiges mening vore mycket begränsade. Denna uppfattning borde ej förhindra, att de åtgärder vidtogos, som kunde bereda näringslivet lättnad och befrämja en återhämtning av priserna. Förutsättningen för en förbättring av de ekonomiska förhållandena i världen kunde enligt fullmäktiges mening angivas sålunda, att förtroendet till möjligheten att driva en lönande verksamhet allmänt återställdes inom näringslivet. Företagaren måste finna, att han åter kunde uppgöra hållbara kalkyler. Härför erfordrades framför allt stabilitet inom penningväsendet. såväl inom de enskilda länderna som internationellt. Varken en återgång till guldmynftot eller en faktisk anknytning till någon av de ledande valutorna vore i dåvarande läge att tillråda. Det vore ett önskemål, att räntorna inom landet

höllos på den lägsta nivå, som var möjlig med hänsyn till de kapitaltillgångar, som funnos till förfogande.

I sitt yttrande över den proposition, som avgavs i anledning av förenämnda skrivelse från fullmäktige, framhöll bankoutskottet i huvudsaklig överensstämmelse med chefens för finansdepartementet i propositionen gjorda uttalanden och det yttrande rörande riktlinjer för Sveriges penningpolitik, varom de av chefen för finansdepartementet i slutet av april 1933 tillkallade sakkunniga hade enat sig, att ett bindande av den svenska kronan vid guldet för det dåvarande vore uteslutet. Ej heller syntes lämpligt att binda kronan i ett visst förhållande till någon av de från guldet frigjorda utländska valutorna. Förutsättningarna för en sådan anknytning syntes böra vara, att de viktigaste av dessa valutor inbördes stabiliserats och att samtidigt möjlighet beretts till en återhämtning av priserna. Det uppställda målet skulle tydligen lättast uppnås vid en stegring av världsprisnivån, som i önskad omfattning bragtes att återverka på prisläget i Sverige. Därest denna förutsättning icke skulle komma att inträda, borde, oberoende av de utländska förhållandena, särskilda åtgärder vidtagas i syfte att hejda priset och förbyta det i en återhämtning.

Redan under andra kvartalet föregående år inregistrerades tydliga uppsvingstendenser på olika håll inom näringslivet. Starkast gjorde sig dessa gällande i Förenta Staterna, där de bland annat framträdde i en omfattande prisstegring. En höjning av prisnivån kom till stånd även i England och i vissa länder med nära anknytning till den engelska marknaden. Därigenom realiserades en av förutsättningarna för en viss stabilisering av kronans yttre värde; vid stigande världsprisnivå skulle tydligen en anknytning till någon av de ledande valutorna kunna bidra till förverkligandet av de mål, som uppsatts för den svenska penningpolitiken.

Beträffande utvecklingen under år 1933 få fullmäktige i övrigt hänvisa till den framställning, som lämnats i berättelsen till bankoutskottet vid innevarande års riksdag, återgiven i utskottets memorial nr 1. I berättelsen redogöres även för den fasta relation mellan kronan och pundet, som under andra halvåret upprätthållits av riksbanken.

I överensstämmelse med de direktiv för penningpolitiken, som givits av statsmakterna, har riksbanken under år 1933 eftersträvat att hålla räntesatserna vid lägsta möjliga nivå. En närmare redogörelse för utvecklingen på penningmarknaden har lämnats av fullmäktige i förenämnda berättelse till bankoutskottet. Sammanfattande kan sägas, att läget på penningmarknaden avsevärt lättats.

Den ekonomiska utvecklingen under innevarande år har icke medfört några väsentliga förändringar.

På valutamarknaden har spänningen mellan de fria valutorna och de valutor, som alltjämt äro anknutna till guld, ytterligare ökat. Däremot har relationen mellan dollar och pund sterling under de senaste månaderna visat en viss grad av stabilitet. Den svenska pundnoteringen har fortfarande hållits fast. I samband därmed hava riksbankens tillgodohavanden i pund sterling under första kvartalet ytterligare ökat.

Några prISRÖRELSER av betydelse hava icke framträtt under de gångna månaderna av året.

På penningmarknaden är läget i huvudsak detsamma som vid årsskiftet. Riksbankens diskonto likaväl som privatbankernas räntesatser hava icke undergått någon förändring. Vissa sparbanker hava reducerat sina räntesatser. Icke heller internationellt sett har läget på penningmarknaden undergått några förändringar av större betydelse.

Enligt fullmäktiges mening har erfarenheten visat, att den fasta pundkursen varit till nytta för det svenska näringslivet och på ett väsentligt sätt bidragit till att de svenska exportindustrierna kunnat tillgodogöra sig de tendenser till konjunkturuppsving, som framträtt på världsmarknaden. Pundkursens stabilitet har sålunda i viss mån neutraliserat de olägenheter, som varit förbundna med de ovissa förhållandena på den internationella penningmarknaden, samtidigt som den medfört, att de internationella prisstegringstendenserna spritts även till den svenska marknaden.

För den händelse prisstegringen på världsmarknaden och då närmast i England skulle fortsätta och eventuellt förstärkas, bör den ur förtroendesynpunkt värdefulla stabiliseringen av pundkursen alltfört komma att tillika utgöra ett effektivt medel att realisera önskemålet om en måttlig prisstegring i Sverige.

Fortfarande synes böra gälla, att man bör eftersträva en återhämtning av partipriserna inom de gränser, som betingas därav, att någon mera kännbar återverkan på levnadskostnaderna icke skall tillåtas komma till stånd. Inom denna ram bör riksbanken medverka till att det svenska näringslivets behov av kredit tillgodoses. Fullmäktige komma därför fortfarande att söka bevara ett lätt läge på penningmarknaden. I händelse av en större förändring i pris- och konjunkturläget få riktlinjerna för penningpolitiken i detta som i andra avseenden givetvis upptagas till omprövning.

Då de skäl, som av fullmäktige åberopats i föregående framställningar angående befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld, fortfarande i huvudsak äga giltighet, är fortsatt befrielse enligt fullmäktiges mening nödvändig.

Under åberopande härav hava bankofullmäktige hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att riksbanken för tiden till och med den 28 februari 1935 måtte fritagas från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före sistnämnda dag återupptaga sedlarnas inlösen.

Föredragande *departementschefen* har i ärendet anfört följande.

»Gällande direktiv för penningpolitiken ha tagit sikte på den inhemska prisutvecklingen och nödvändigheten av att inom ramen av i huvudsak oförändrade levnadskostnader med till buds stående medel underlätta en konjunkturåterhämtning. Det har därvid emellertid alltid uttalats, att man icke skulle försöka vinna detta mål genom ett direkt och avsiktligt nedbringande av kronans utlandsvärde; kronans yttre värde borde i stort sett få anpassa sig efter dess inhemska köpkraft.

Denna ståndpunkt får givetvis icke fattas så, att man skulle kunna förhålla sig helt passiv till växelkursernas utveckling. Detta är uteslutet redan på den grund, att sammanhanget mellan växelkurser och prisnivå icke på kort sikt är sådant, att en viss förskjutning av priserna automatiskt leder till en anpassning av valutautvecklingarna; inom vissa gränser måste dessa sålunda alltid göras till föremål för självständig reglering. Det är vidare klart att en självständig reglering av valutautvecklingen ligger inom ramen för de givna direktiven, då en dylik reglering underlättar överförandet till hemmamarknaden av en internationell uppgång i priserna.

En situation av detta slag uppkom genom omslaget i den internationella konjunkturutvecklingen under fjolåret, och jag delar bankofullmäktiges uppfattning, att hejdandet av kursfallet på pund och fasthållandet vid en bestämd pundkurs varit av värde som ett medel för överförandet till Sverige av uppsvingstendenserna på de engelska och amerikanska marknaderna. Såsom av bankofullmäktige anförts, kommer fasthållandet vid en bestämd pundkurs att på samma sätt som hittills kunna främja det inhemska konjunkturuppsvinget, om de internationella prisernas utveckling fortgår i gynnsam riktning. Fullmäktige beröra icke frågan, hur man bör förfara i motsatt fall. Skulle ett läge uppkomma, vari en internationell deflation hotar vårt lands näringsliv, finge tydligen frågan om växelkurserna tagas upp till omprövning från dessa ändrade utgångspunkter. En nedgång i kronans yttre värde skulle emellertid då blott vara konsekvensen av förskjutningar i prisnivåerna inom olika länder och icke en självständig valutadepreciering av det slag som de penningpolitiska direktiven avvisa.

De förändringar som inträtt i det internationella konjunkturläget synas mig alltså icke föranleda någon modifikation av gällande direktiv för penningpolitiken eller av det sätt, varpå fullmäktige i riksbanken sökt följa dessa. Icke heller torde förskjutningarna i det ekonomiska läget på hemmamarknaden motivera någon ändring i den hittills förda kreditpolitiken, vilken inriktats på att genom bevarandet av ett lätt läge på penningmarknaden underlätta återhämtningen inom näringslivet. Visserligen möta utpräglade uppsvingstendenser inom olika grenar av industrien, men som översikten över konjunkturläget givit vid handen, har expansionen ännu icke vunnit tillräcklig styrka, för att konjunkturarbetslösheten skall kunna betraktas såsom övervunnen. Även på denna punkt kan jag sålunda avsluta mig till vad bankofullmäktige anför.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

I sitt utlåtande nr 27 angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning gav utskottet uttryck åt den uppfattningen, att riksbankens penningpolitiska åtgärder under år 1933 stått i överensstämmelse med de av statsmakterna samma år givna direktiven för penningpolitiken. Riksbanken har under den hittills gångna tiden av innevarande år fullföljt denna politik, som bland annat tagit sikte på att söka bevara en fast relation mellan kronan och pundet. Detta har under rådande förhållanden visat sig vara till fördel för näringslivet. Utskottet delar departementschefens uppfattning därom, att några sådana förändringar icke inträtt i det ekonomiska läget, som böra föranleda modifikation av gällande direktiv för valutapolitiken eller modifierande anvisningar rörande deras tillämpning. Liksom förlidet år vill utskottet un-

derstryka, att det är på riksbanksledningen som ansvaret för de valuta-vårdande åtgärderna vilar. Skulle förutsättningarna för ett fullföljande med fortsatt gynnsamt resultat av den hittills förda valutapolitiken väsentligen förändras, torde fullmäktige icke underlåta att från det nya utgångsläget till omprövning upptaga frågan om vilka medel, som lämpligen böra komma till användning för att nå det uppställda målet för penningpolitiken.

Mot vad i propositionen föreslagits i fråga om fortsatt befrielse för riksbanken från sedelinlösningsskyldigheten har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 24 maj 1934.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren, Lindley, Stendahl, Hansén, Ström i Lidköping, Johansson i Friggeråker och Forssell; samt

från andra kammaren: herrar Leffler, Bäcklund, Laurén, Lovén, Ryberg, Paulsen, Johansson i Sollefteå och Wikström.
